

DOROTA PAŚKO-KONECZNIK

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9832-9992>

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

LEKSYKALNE FORMACJE HYBRYDALNE FUNKCJONUJĄCE W ROSYJSKIEJ GWARZE STAROBRZĘDOWCÓW Z OŚRODKA SUWAŃSKO-AUGUSTOWSKIEGO

LEXICAL HYBRID FORMS FUNCTIONING IN THE RUSSIAN DIALECT OF OLD BELIEVERS
FROM SUWAŃKI-AUGUSTÓW REGION

Old Believers inhabit the north-eastern part of Poland and their largest population is found in Suwańki-Augustów region. While the most densely populated villages by Old Believers are Gabowe Grądy and Bór, they also live in Augustów town, Suwańki city, and Sejny town. A few families live in other villages, too. The Russian dialect of the Old Believers is an insular dialect, characterised by lack of territorial contact with its national language. Numerous features of the Pskovian dialect have been preserved in the Old-Believers' dialect, for example, strong *yakanie*, comparatives formed with the suffix *-owe*, convergence of the dative and instrumental forms of plural nouns, and others. The Old-Believers' dialect is strongly influenced by the Polish language at all levels. The influence of the Polish language is particularly visible as regards lexis, phraseology, syntax and phonetics. Borrowings from Polish are subject to phonetic, morphological, derivational and accentual adaptations. Along with loanwords, in the Old Believers' dialect there are also loan translations (calques) and hybrid forms. A hybrid form is understood as a lexical unit based on the combination of units taken from two different languages, that is, a lexeme found in the Russian dialect and a lexeme used in the Polish language (in its dialectal or standard variety).

Keywords: Old Believers, lexical hybrid forms, bilingualism, loanwords, Suwańki-Augustów region

Celem niniejszego artykułu¹ jest prezentacja i analiza leksykalnych formacji hybrydalnych funkcjonujących w rosyjskiej gwarze starobrzędowców. Wybrane formacje hybrydalne, tam gdzie to możliwe, zostaną poświadczane kontekstami, w których wystąpiły². Przyto-

¹ Jest to kontynuacja wcześniejszych rozważań podjętych w: D. Paśko, *Hybrydy językowe w rosyjskiej gwarze starobrzędowców w ośrodku augustowskim*, w: W. Kuligowski (red.), *Nowe języki. Studia z zakresu kreolizacji języków i kultur*, Polskie Towarzystwo Ludoznawcze, Wrocław 2010, s. 95–102.

² Nie wszystkie przytoczone leksemy zostaną zilustrowane kontekstami, ponieważ niektóre z nich nie zostały wyekscerpowane z nagrania, a ze swobodnej rozmowy z informatorem.

czony przykłady hybryd zostały wyekscerpowane z nagrań rosyjskiej gwary³, swobodnych rozmów z informatorami (poza przeprowadzonymi wywiadami), pracy leksykograficznej Irydy Grek-Pabisowej⁴ i niepublikowanych materiałów słownikowych do analizy porównawczej leksyki rosyjskiej gwary staroobrzędowców w Polsce autorstwa Stefana Grzybowskiego⁵.

Staroobrzędowcy nie uznają reformy przeprowadzonej przez patriarchę Nikona w XVII wieku w Rosyjskiej Cerkwi Prawosławnej, wspieranej przez cara Aleksego Michajłowicza⁶. Na Suwalszczyznę staroobrzędowcy dotarli w drugiej połowie XVIII wieku. Po 1830 roku część grupy przeniosła się do Prus Wschodnich. W latach 60. XIX wieku zostały założone wsie Gabowe Grądy i Bór pod Augustowem⁷. Obecnie gmina starowierców na Suwalszczyźnie liczy około 1000 osób, z czego większość mieszka w miastach (Suwałki, Augustów) oraz dwóch wsiach zamieszkałych prawie wyłącznie przez staroobrzędowców — Gabowych Grądach i Borze (około 150 osób). Pojedyncze rodziny mieszkają w innych miejscowościach na Suwalszczyźnie i w miastach w województwie podlaskim (Sejny, Ełk, Białystok)⁸.

³ Nagrania rosyjskiej gwary staroobrzędowców i obserwacje językowe prowadzone były w latach 1999–2017 przez pracowników, doktorantów i studentów Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu na terenie Suwalszczyzny (dawne ośrodki: augustowski i suwalsko-sejneński). Tematyka wywiadów dotyczyła życia codziennego, religii, tradycji, historii.

⁴ I. Grek-Pabisowa, *Zapóżyczenia w rosyjskiej gwarze staroobrzędowców w Polsce. I. Typy zapóżyczeń i sposoby przyswajania wyrazów polskich*, „Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej” 1983, nr 22, s. 47–64.

⁵ С. Гжибовский, *Материалы для сравнительного анализа лексики русского говора старообрядцев в Польше (лексические соотношения русского говора старообрядцев в Польше с русскими говорами в России и в Прибалтике, а также с белорусскими, польскими отчасти украинскими языками)*, [непубликованные материалы]. Materiały pochodzą z nagrań z ośrodka augustowskiego i suwalsko-sejneńskiego, uzupełnione materiałami z ośrodka mazurskiego udostępnionymi przez Irydę Grek-Pabisową.

⁶ S. Grzybowski, *Z badań gwary staroobrzędowców w Polsce (archaizmy i innowacje dialektalne)*, w: M. Krajewska, J. Kulwicka-Kamińska, A. Szulc (red.), *Święte księgi judaizmu, chrześcijaństwa i islamu w słowiańskim kręgu kulturowym. Prace dedykowane Profesorowi Czesławowi Łapiczowi*, t. 3: *Słowiańscy chrześcijanie Wschodu i Zachodu. Język — dialekt — piśmiennictwo*, Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 2016, s. 261; G. Potašenko, *Staroobrzędowcy*, w: V. Akišauskas, L. Jovaiš, M. Paknys, R. Petrauskas, E. Rail (red.), *Kultura Wielkiego Księstwa Litewskiego. Analizy i obrazy*, Universitas, Kraków 2006, s. 673.

⁷ S. Grzybowski, *Z badań gwary staroobrzędowców...*, s. 261–262.

⁸ Tamże, s. 262.

Starobrzędowcy są społecznością dwujęzyczną, w zależności od sytuacji komunikacyjnej mogą posługiwać się rosyjską gwarą pochodzenia pskowskiego z domieszką elementów białoruskich⁹ lub językiem polskim. Badana gwar starobrzędowców wykazuje wiele cech fonetycznych, syntaktycznych i fleksyjnych tożsamyh z cechami gwar grupy pskowskiej, np. silne jakanie, formy stopnia wyższego z sufiksem *-oše* (śladoše¹⁰, l'agóše), protetyczne *v-* (vóžera), wspólna forma narzędnika i miejscownika przymiotników i zaimków o akcentowanej końcówce *-im* lub *-ym* (v maładým, s maładým), zastępowanie końcówki narzędnika liczby mnogiej przez końcówkę celownika liczby mnogiej rzeczowników (s kaležánkam)¹¹.

W gwarze starobrzędowców funkcjonują formy imiesłowowe na *-(f)šy*, wyrażające czynność przeszłą, której rezultat jest aktualny w terażniejszości (funkcja rezultatywna), wyrażające cechę lub stan subiektu w terażniejszości lub w przeszłości, a także czynność uprzednią w stosunku do innej czynności przeszłej¹². Formy te występują w analogicznym znaczeniu w północno-zachodnich gwarach rosyjskich, w gwarach polskich na pograniczu białorusko-litewskim, a także w polszczyźnie wileńskiej¹³. Grek-Pabisowa zaznacza, że formy na *-(f)šy* w gwarze starobrzędowców pełnią funkcję orzeczenia¹⁴, np. *my at jej pól'a kup'ifšy*; *a syn jiščó né žańifšy i nětu žacéj*¹⁵. Taka funkcja imiesłowu na *-(f)šy* jest charakterystyczna dla gwar białoruskich na pograniczu białorusko-litewskim. Elżbieta Smułkowa tłumaczy użycie form imiesłowowych

⁹ D. Paško-Koneczniak, *Białoruskie elementy językowe w rosyjskiej gwarze starobrzędowców mieszkających w regionie suwalsko-augustowskim*, „Acta Baltico-Slavica” 2014, vol. 38, s. 207–218. DOI:10.11649/abs.2014.022.

¹⁰ Leksemy gwarowe zostały zapisane w uproszczonej transkrypcji fonetycznej.

¹¹ I. Grek-Pabisowa, *Rosyjska gwar starowierców w województwach olsztyńskim i białostockim*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich PAN, Wrocław–Warszawa–Kraków 1968, s. 170–171; D. Paško-Koneczniak, *Wpływ polszczyzny na zasób leksykalny rosyjskiej gwary starobrzędowców na Suwalszczyźnie*, Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 2011, s. 30–32; T. Ю. Строранова, *Западные среднерусские говоры*, w: В. Г. Орлова (red.), *Образование севернорусского наречия и среднерусских говоров*, Издательство Наука, Москва 1970, s. 410–414.

¹² D. Paško-Koneczniak, *Imiesłowcy funkcjonujące w rosyjskiej gwarze starobrzędowców mieszkających na Suwalszczyźnie*, „Slavistica Vilnensis” 2017, vol. 62, s. 181. DOI:10.15388/SlavViln.2017.62.11689.

¹³ Tamże, s. 181.

¹⁴ I. Grek-Pabisowa, *Rosyjska gwar starowierców...*, s. 158.

¹⁵ D. Paško-Koneczniak, *Imiesłowcy funkcjonujące w rosyjskiej...*, s. 179.

w funkcji orzeczenia na pograniczu białorusko-litewskim wpływem języka litewskiego¹⁶.

Krystyna Rutkowska, badając słownictwo gwar polskich na Litwie zwraca uwagę na fakt, że

[g]wary pskowskie znajdują się na terenie, który bezpośrednio z Litwą nie graniczy, natomiast historycznie przylegał do terenów będących pod wpływem litewskim w czasach Wielkiego Księstwa Litewskiego. Wpływy litewskie okazały się jednak tam bardzo trwałe, istnieją w tych gwarach do dziś¹⁷.

O bałtyzmach w gwarach pskowskich pisała Jurate Laučiūtė, przywołując ich obszerną listę¹⁸. Na obecność bałtyzmów w gwarach pskowskich zwróciła również uwagę Grek-Pabisowa¹⁹. Niektóre z nich, np. wyraz *lupátuj* funkcjonują do dziś w badanej gwarze staroobrzędowców.

Gwara staroobrzędowców należy do gwar wyspowych, ale „stała się w pełni wyspowa dopiero po 1945 roku, kiedy starowiercy utracili kontakt ze swymi współwyznawcami z Litwy i Białorusi, z którymi utrzymywali kontakt instytucjonalny i kulturowy”²⁰. Na jej rosyjskie nacechowanie wskazuje zachowany rdzenny zasób leksykalny, system morfologiczny i system akcentuacyjny zasadniczo zgodny z rosyjskim systemem akcentuacyjnym²¹. Wahania w akcentuacji zdarzają się w wyrazach rodzimych i zapożyczonych jako formy oboczne, np. *dvajúradnyj* // *dvajuródnyj* ros. ‘двоюродный’, *pl’isavyj* // *pl’isóvyj* ros. ‘бархатный’, *agulńák* // *agúlńak* ros. ‘общеобразовательный

¹⁶ E. Smułkowa, *Integracja języków na pograniczu białorusko-polsko-litewskim i jej konsekwencje dla teorii zapożyczeń*, Biuletyn Polskiego Towarzystwa Językoznawczego, LXVI, 2010, s. 103.

¹⁷ K. Rutkowska, *Lituanizmy w gwarach polskich na Litwie*, w: J. Rieger, I. Masojć, K. Rutkowska (red.), *Słownictwo polszczyzny gwarowej na Litwie*, Wydawnictwo Dig, Warszawa 2006, s. 74.

¹⁸ Ю. Лаучюте, *Лексические балтизмы в псковских говорах*, w: „Kolbotyга” 1971, 22 (2), s. 77–91, https://www.researchgate.net/publication/350764734_Leksiceskie_baltizmy_v_Pskovskih_govorah (29.09.2024).

¹⁹ I. Grek-Pabisowa, *Słownictwo rosyjskiej wyspy gwarowej staroobrzędowców mieszkających w Polsce. Rozwój i stan dzisiejszy*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wydawnictwo PAN, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk–Łódź 1983, s. 62–65.

²⁰ S. Grzybowski, *Z badań gwary staroobrzędowców...*, s. 262.

²¹ D. Paško-Koneczniak, *Problematyka akcentuacji w rosyjskiej gwarze staroobrzędowców (region suwalsko-augustowski)*, „Acta Baltico-Slavica” 2013, vol. 37, s. 279. DOI:10.11649/abs.2013.018.

лицей'²². Akcentowanie zapożyczeń również nie jest konsekwentne. Leksemy zapożyczone z akcentem penultymatycznym często funkcjonują w gwarze jako formy oboczne, np. *budyněček* // *budýneček*; *garáš* // *gáraš*; *múraš* // *muráš*. Jednak w większości przypadków wśród zapożyczeń przeważa rosyjski akcent morfonologiczny (*avát* ros. 'насекомое', pol. 'owad'; *krav'éc*, *krafcá* — dop. lp., *krafců* — m. lm; *v'ešák*, *v'ešaká* — dop. lp. ros. 'вешалка', pol. 'wieszak'; *nastépnuyj*, *k nastépnamu* — cel. lp. ros. 'следующий', pol. 'następny')²³.

W badanej gwarze staroobrzedowców funkcjonują liczne zapożyczenia z języka polskiego. Zapożyczone leksemy podlegają adaptacji akcentuacyjnej, fonetycznej, derywacyjnej i morfologicznej, np. **budavác** (*ndk.*) ros. 'строить', pol. 'budować'; **budovníčyj** (*m.*) ros. 'строитель', pol. 'budowniczy'; **l'adúfka** (*ž.*) ros. 'холодильник', pol. 'lodówka'; **pusták** (*m.*) ros. 'пустотельный кирпич', pol. 'pustak'; **šlimák** (*m.*) ros. 'улитка', pol. 'ślimak'; **tavažýsk'ij** (*przym.*) ros. 'общительный', pol. 'towarzystki'; **vakáci** (*pl.*) ros. 'каникулы', pol. 'wakacje'; **v'atrák** (*m.*) ros. 'ветряная мельница', pol. 'wiatrak'. Materiał zgromadzony na początku XXI w. „wykazuje, że procent zapożyczeń z języka polskiego funkcjonujących w gwarze, w porównaniu z ich liczbą w *Słowniku gwary starowierców mieszkających w Polsce* wzrósł dwukrotnie w ciągu ostatnich kilkadziesiąt lat”²⁴. Oprócz zapożyczeń w zgromadzonym materiale odnotowano liczne kalki językowe, np. **vgavár'ivać** (*ndk.*) ros. 'внушать', pol. 'wmawiać'; **k'erašina** (*ž.*) ros. 'керасин', pol. 'nafta'; **kófa** (*ž.*) ros. 'кофе', pol. 'kawa'; **pr'imarask'i** (*pl.*) ros. 'заморозки', pol. 'przymrozek’²⁵.

Stefan Grzybowski z jednej strony zwraca uwagę na zachowane liczne formy archaiczne (np. rzeczownik *v'éče*, partykuła *žej*, przysłówek *isto*) „świadczące o zachowaniu sięgającej głęboko w przeszłość

²² I. Grek-Pabisowa, *Słownictwo rosyjskiej wyspy...*, s. 94; Д. Пасько-Конечняк, *Акцентуация заимствованных прилагательных в русском говоре старообрядцев проживающих в Польше*, „Труды Института русского языка им. В.В. Виноградова” 2021, nr 2 (28), s. 332; Tejże, *Problematyka akcentuacji w rosyjskiej...*, s. 280.

²³ Tejże, *Problematyka akcentuacji w rosyjskiej...*, s. 283. Zob. Tejże, *Słownik zapożyczeń polskich w rosyjskiej gwarze staroobrzedowców z regionu suwalsko-augustowskiego*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 2016.

²⁴ Tejże, *Wpływ polszczyzny na zasób leksykalny...*, s. 99. Zob. Tejże, *Słownik zapożyczeń polskich...*

²⁵ Zob. Tejże, *Wpływ polszczyzny na zasób...*, s. 105–124.

tradycji gwarowej”²⁶, z drugiej zaś na innowacje dialektalne świadczące o żywotności gwary (np. *myćúba* ‘mycie się’, *syp’álka* ‘sypialnia’)²⁷.

Podczas pracy nad nagranyimi tekstami uwagę zwróciły również jednostki leksykalne będące wynikiem kontaminacji elementów polskich z elementami gwarowymi. Są to formacje hybrydalne, świadczące o rozwoju i kreatywności gwary, będące jednym ze sposobów wzbogacania gwary w nowe leksemy.

W literaturze przedmiotu należy zwrócić uwagę na różnicę między hybrydą językową a kontaminacją. Według *Encyklopedii językoznawstwa ogólnego* kontaminacja to „zmieszanie się, skrzyżowanie dwóch jednostek jęz., dające w wyniku nową jednostkę, np. pol. chuderlawy ← chudy + cherlawy”²⁸. W przypadku kontaminacji dochodzi do skrzyżowania dwóch jednostek pochodzących z jednego języka. Z kolei hybryda językowa (formacja hybrydalna) jest wynikiem połączenia dwóch leksemów pochodzących z różnych języków²⁹. Niektórzy badacze nie zauważają różnic pomiędzy półkalkami i hybrydami i utożsamiają je, jednak półkalki i hybrydy są do siebie tylko pozornie podobne³⁰.

Podstawowa różnica między hybrydami a półkalkami wyraża się w tym, że stanowią one wynik dwu różnych sposobów wzbogacania zasobu leksykalnego danego języka. Z tego względu półkalki nie powinny być rozpatrywane jako grupa hybryd, lecz jako jedna z grup wśród kalk leksykalnych strukturalnych”³¹.

Zdaniem Jerzego Obary półkalki i kalki mają pewne cechy wspólne, tzn. ten sam mechanizm tworzenia polegający na dokładnym, niedokładnym lub tylko częściowym tłumaczeniu obcych wzo-

²⁶ S. Grzybowski, *Z badań gwary staroobrzędowców...*, s. 265.

²⁷ Tamże, s. 265–269.

²⁸ K. Polański, *Kontaminacja*, w: tegoż (red.), *Encyklopedia Językoznawstwa Ogólnego*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław–Warszawa–Kraków 1999, s. 313.

²⁹ Zob. też: Д. Пасько, *Польский островной говор жителей дер. Вершина в Сибири*, w: С. Гжибовский, В.А. Хорев, М. Волос (red.), *Русско-польские языковые, литературные и культурные контакты*, Квадрига, Москва 2011, s. 77–78. Por. Д.К. Поляков, *Переселенческий говор в иноязычном окружении как гибридный текст*, w: Н.В. Злыднева, П.В. Королькова и Д.К. Поляков (red.), *Категории и механизмы славянской культуры. Гибридные формы в славянских языках*, Институт Славяноведения РАН, Москва 2014. с. 132–141.

³⁰ J. Obara, *Teoretyczne problemy kalkowania*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 1989, s. 23.

³¹ Tamże.

rów³². Zauważa on, że niektórzy badacze nie odróżniają hybryd od półkalk, stawiając między nimi znak równości, a przecież są one częściowymi tłumaczeniami obcych wzorów³³. Badacz zaznacza również, że „niewłaściwe byłoby zaliczanie do hybryd wyrazów zapożyczonych, a szczególnie tzw. internacjonalizmów [...]”³⁴. Tworzenie hybryd językowych polega na wzbogacaniu zasobu leksykalnego określonego języka poprzez łączenie w jedną całość strukturalno-semantyczną elementów rodzimych i obcych³⁵. Zdaniem Magdaleny Grupy-Dolińskiej, badającej frazeologiczne kalki, półkalki i hybrydy w mowie społeczności staroobrzędowców, podczas wyodrębniania tych form, w pierwszej kolejności należy rozważyć dwa podstawowe kryteria: stopień odwzorowania obcego wzorca i budowę jednostki frazeologicznej, które pozwalają na oddzielenie kalki i półkalki od hybrydy³⁶. Półkalki składające się z elementów gwarowych oraz polskich określa mianem półkalk o charakterze hybrydalnym, kwalifikując je jednak do półkalk, a jako hybrydy frazeologiczne traktuje frazeologizmy składające się z elementów rodzimych i obcych niebędących konsekwencją tłumaczenia³⁷. Obara zwraca uwagę na fakt, że „pomiędzy hybrydami, a półkalkami istnieją duże różnice związane ze sposobem ich tworzenia; nakazuje to zdecydowanie je od siebie oddzielać”³⁸, i wylicza cechy, umożliwiające oddzielenie ich od innych jednostek językowych, a mianowicie hybrydy tworzone są w danym języku zawsze na podstawie wyrazów już upowszechnionych; ich tworzenie może odbywać się drogą uniwerbizacji „hybrydalnych” połączeń wyrazowych i mają rodzimo-obcy skład morfemowy³⁹. Uriel Weinreich traktuje hybrydy językowe, obok zapożyczeń i kalk, jako jeden z mechanizmów interferencji leksykalnej⁴⁰. Aleksander Kunin, pisząc o interferencji we fra-

³² Tamże.

³³ J. Obara, *Hybrydy i półkalki na tle innych jednostek językowych obcego i rodzimego pochodzenia*, w: S. Warchoń (red.), *Formacje hybrydalne w językach słowiańskich*, „Rozprawy Sławistyczne”, Lublin 1986, s. 60.

³⁴ Tamże, s. 61.

³⁵ Tamże, s. 66.

³⁶ M. Grupa-Dolińska, *Frazeologiczne kalki, półkalki i hybrydy w mowie dwujęzycznej społeczności staroobrzędowców mieszkających w Polsce*, *LingVaria*, Rok XIV (2019), 1(27), s. 253, <https://doi.org/10.12797/LV.14.2019.27.16> (23.11.2024).

³⁷ Tamże, s. 256.

³⁸ J. Obara, *Hybrydy i półkalki na tle...*, s. 71.

³⁹ Tamże, s. 71–72.

⁴⁰ У. Вайнрайх, *Языковые контакты. Состояние и проблемы исследования*, Благовещенский Гуманитарный Колледж им. И. А. Бодуэна де Куртенэ, Благовещенск 2000, s. 89.

zeologii, zauważa, że naturalną cechą każdego języka jest potrzeba innowacji leksykalnych⁴¹.

W niniejszym artykule przez leksykalną formację hybrydalną rozumiana jest jednostka leksykalna powstała w wyniku połączenia jednostek różnojęzycznych, tzn. leksemu należącego do rosyjskiej gwary i leksemu należącego do języka polskiego (w odmianie gwarowej bądź literackiej). Zjawisko tworzenia hybryd językowych w gwarze staroobrzędowców nie jest zjawiskiem powszechnym, a utworzone formacje hybrydalne pojawiają się sporadycznie. W związku z tym zasługują one na uwagę, stanowiąc ciekawy i cenny materiał badawczy. Źródłem materiału były nagrania i prace leksykograficzne. Część z wyekscerpowanych hybryd została omówiona w artykule wcześniejszym (2010), ale od tamtego czasu materiał został wzbogacony o nowe leksemy. Dodatkowa wiedza, chodzi przede wszystkim o dane z gwarowych słowników języka rosyjskiego, nie pozwala zakwalifikować niektórych z wcześniejszych przykładów do hybryd (np. *xl'ėbnica*, *ńepaľnaúmnyj*, *oddálność*, *pótčerk*, *samav'izec*, *spláčyvać*). Analizowane formacje hybrydalne pochodzą z czterech źródeł i źródło ich pochodzenia zostanie odpowiednio oznaczone na końcu każdego artykułu hasłowego⁴².

W przypadku wszystkich przytoczonych formacji hybrydalnych należy zwrócić uwagę na częstotliwość ich występowania w gwarze (przywoływane konteksty), jak również występowanie paralelnych leksemów w słownikach gwarowych (SGS, NSZP, POS, SRNG, SZP, Dal)⁴³ i w języku białoruskim, który może stanowić bazę językową dla

⁴¹ А. В. Кунин, *О фразеологической интерференции*, w: А. Н. Баскаков, В. Ю. Михальченко (red.), *Методы билингвистических исследований*, Изд. Института языкознания АН СССР, Москва, 1976, s. 127.

⁴² [a] — hybryda pochodzi z artykułu D. Paško, *Hybrydy językowe w rosyjskiej...*
 [b] — wyraz, który został zaklasyfikowany jako hybryda językowa przez I. Grek-Pabisową w artykule I. Grek-Pabisowa, *Zapożyczenia w rosyjskiej gwarze...*
 [c] — formacja hybrydalna wyekscerpowana z nagrań przy okazji pracy nad *Słownikiem zapożyczeń polskich w rosyjskiej gwarze staroobrzędowców z regionu suwalsko-augustowskiego*.
 [d] — hybryda odnotowana w niepublikowanych materiałach słownikowych do analizy porównawczej leksyki rosyjskiej gwary staroobrzędowców w Polsce autorstwa Stefana Grzybowskiego.

⁴³ [SGS] — I. Grek-Pabiskowa, I. Maryniakowa, *Słownik gwary starowierców mieszkających w Polsce*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1980; [NSZP] — W. Witkowski, *Nowy słownik zapożyczeń polskich w języku rosyjskim*, Universitas, Kraków 2006; [POS] — *Псковский Областной Словарь*, вып. 1–8; Издательство Ленинградского Университета, Ленинград 1967–1990; вып. 9–27, Издательство С-Петербургского Университета 1994–2017; [SRNG] — *Словарь Русских Народных Говоров*,

ich utworzenia z racji migracji staroobrzędowców przez tereny białoruskie. Dla porównania w niektórych przypadkach warto również zwrócić uwagę na funkcjonowanie paralelnych leksemów w języku ukraińskim. Większość z przytoczonych formacji hybrydalnych została użyta okazjonalnie przez jedną osobę. Do hybryd używanych regularnie przez część wspólnoty należą: *byl'e kak*; *żúračka*, *ńemavl'ėńec*; *naučýćelńica*, *učýćelka*.

Poniżej przytaczam spis wyekscerpowanych leksykalnych formacji hybrydalnych:

byl'e kak (*przysł.*), **byl'e kakój** (*przym.*) (pol. 'byłe' + ros. 'как, какой') pol. 'byłe jak, byłe jaki' Sarafan takój o, éta Marýs'a m'i sšýła, i v étam u nás xaróńut, u nás nie móžet ta — byl'e kakúju garsónku ad'éc. Náda užé sp'ecjalna na sm'erć m'ec; Ad'in móžet nap'isác dakładna, xarašó, drugój byl'e kak; Tak što majú žýźńa ulažýłaš byl'e kak; [SGS]; [POS 2]; [SRNG 3] i [Dal] — nie rejestrują takiej formy; [d]

ćaškastrávnjy (*przym.*) (pol. 'strawny' + ros. 'тяжко'), pol. 'ciężkostrawny'; por. SGS — nie rejestruje takiej formy; por. [Dal IV] — страва 'польск. зап. пск. орл. нврс. пицца, ѓжа, кушанье, яство, блюдо, особ. жидкое, похлебка, варево'; [c]

żúračka (*ż*) (pol. 'dziureczka' + ros. 'дырочка') 'dziureczka' Na kancýtut tak'ija byl'i żúračk'i; Tam tak'iji ješć żúračk'i, to náda pósl'e zakryć; por. [SGS] S⁴⁴ 'z'úrck'; [POS 9] i [SRNG 8] 'дírka' — дырка; [Dal I] — nie rejestruje takiej formy; por. brus. 'дзіюрачка', por. ukr. 'дírka'; [d]

gur'istyj (*przym.*) (pol. 'górzysty' + ros. 'гористый') pol. 'górzysty'; Kak šv'ejcár'ija, kak austr'ija, tam xazájiny niebalšyje, tarény v jix gur'istyje, fšo góry; [SGS] — nie rejestruje takiej formy; por. [POS 07] 'горíстый'; [SRNG 07] — nie rejestruje takiej formy; [Dal] 'гористый' — обильный горами; por. brus. 'гарысты'; por. ukr. 'гирський'; [d]

kryžónvjъ darógъ (pol. 'krzyżowy' + ros. 'дорога'), pol. 'skrzyżowanie'; por. [SGS] — S 'kryžóvyj' — przecinający się, o drodze — Tam svaráčuvmjít darógъ kryžónvjъ takájъ, tam kr'est stajít⁴⁵; [b]

kvarćera (*ż.*) (pol. 'kwatery' + ros. 'квартира'), pol. 'kwatery'; por. [SGS] — kvart'irъ M⁴⁶ A⁴⁷ S || kvart'ěrъ A S || kvatěrъ A || kvat'ěrъ M; [POS 14] 'квáтера'

вып. 1–2, Издательство Наука, Москва–Ленинград 1965–1966; вып. 3–26, Издательство Наука, Ленинград 1968–1991; вып. 27–43, Издательство Наука, Санкт-Петербург 1992–2010; [SZP] — D. Paško-Koneczniak, *Słownik zapożyczeń polskich w rosyjskiej gwarze staroobrzędowców z regionu suwalsko-augustowskiego*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 2016; [Dal] — В. И. Даль, *Толковый словарь живого великорусского языка*, т. I–IV, Дрофа, Москва 2008.

⁴⁴ Ośrodek suwalski.

⁴⁵ Przykłady hybryd, wraz z ich kontekstami, pochodzące z SGS zostały zapisane zgodnie z zasadami transkrypcji obowiązującymi w słowniku.

⁴⁶ Ośrodek mazurski.

⁴⁷ Ośrodek augustowski.

— одна из фаз луны, четверть; [SRNG 13] — nie rejestruje takiej formy; [Dal II] — ‘квартира’; por. brus. ‘кватэра’; por. ukr. ‘проживання’; [c]

naŋp'er'ót (*przysl.*) (польск. ‘naprzód’ + рус. ‘вперёд’) pol. ‘najpierw’; Náda naŋp'er'ót nakrásć, náda być złażéjem, a patóm ješčó náda drug'ix l'użéj gném'b'íc; por. [SGS] MAS ‘fp'ar'ot || fp'er'ót’; [POS 19]; [SRNG 19] [Dal II] — nie rejestrują takiej formy; por. brus. ‘наўпе рад’; por. ukr. ‘навперед’; [d]

naigrυvŋt'⁴⁸ (*ndk.*) (pol. ‘nagrywać’ + ros. ‘играть’), pol. ‘nagrywać’; [SGS] — nie rejestruje takiej formy; [POS 19] - ‘наигрывать’ - 1. Исполнять на музыкальном инструменте; 2. О технических устройствах. Воспроизводить музыкальные звуки. 3. Напевать; [SRNG 19] — nie rejestruje takiej formy; [Dal II] ‘наигрывать’ — пробрѣтати игрою напр. музыкою, картами; вообще наживать играя; играть на чемь про себя, брѣнчать; por. brus. ‘наігравать’; por. ukr. ‘записувати’; [b]

naučýčel'nica (*ž.*): (pol. ‘nauczycielka’ + ros. учительница) ‘nauczycielka’ — Éta naučýčel'nica była... s Sarátava; por. [SGS] AS ‘naučyc'élk' || ‘učyc'élk' || ‘učýt'ьln'icъ’; [POS 20] — nie rejestruje takiej formy; [SRNG 20] ‘научитель’; [Dal II] — nie rejestruje takiej formy; por. brus. ‘настаўніца’; por. ukr. ‘вчителька’; [d]

nas'ercóvyji kápl'i (pol. ‘nasecowe’ + ros. ‘капли’), pol. ‘krople na serce’; por. [SGS] — A; [b]

ńemav'l'éńec (*m.*) (pol. ‘niemowle’ + ros. ‘младенец’), pol. ‘niemowle’; por. [SGS]; [SRNG 21] i [Dal II] — nie rejestrują takiej formy; por. brus. ‘немаўля’; por. ukr. ‘немовля’; [a]

panadl'ážác (*ndk.*) (pol. ‘podlegać’ + ‘należeć’ + ros. ‘принадлежать’) pol. ‘podlegać’; Nu, gavar'át, što źjes pat safxóz búdut panadl'ážác... (wypowiedź niedokończona); [SGS] i [SRNG 29] — nie rejestrują takiej formy; [Dal III] также ‘подлежаты’ — подвергаться, подчиняться, подпадать; надлежать, слѣдовать, быть должну, надобну; por. brus. ‘падпарадкавацца’; por. ukr. ‘підпорядкувати’; [d]

p'eńžešátuj (*przym.*) (pol. ‘pięćdziesiąty’ + ros. ‘пятидесятый’) pol. ‘pięćdziesiąty’; I skazał učyníkám sváím pól'se na p'eńžešat, ... p'eńžešátuj żeń éta był; [SGS] i [SRNG 25]; [Dal III] — nie rejestrują takiej formy; por. brus. ‘пяцідзясяты’.; por. ukr. ‘пятидесятый’; [d]

p'erśónv' kl'étk (pol. ‘piersiowa’ + ros. ‘клетка’), pol. ‘klatka piersiowa’; por. [SGS] — nie rejestruje takiego zwrotu; [b]

pšecíftankóvyj (*przym.*): (польск. ‘przeciwczołgowy’ + рус. ‘противотанковый’) pol. ‘przeciwczołgowy’; Akóru kapál'i pšecíftankóvyje; [SGS] — nie rejestruje takiej formy; [SRNG 33] i [Dal III] — nie rejestrują takiej formy; por. brus. ‘супрацьтанкавы’; por. ukr. ‘протитанковий’; [d]

pšyprávl'ivać (*ndk.*) (pol. ‘przyprowadzić’ + ros. dial. ‘приправливать’) pol. ‘przyprowadzić’; I pól'si máma m'ása takája narmálnaja źelajit. Nu i toš pšyprvl'ivajit aná, i pól'si źel'icca ... takój pl'ácak s étaj kartóšk'i. Nu i tam vkladjicca éta m'ása; [SGS] — nie rejestruje takiej formy; [SRNG 31] ‘приправливать’; [Dal

⁴⁸ Leksem *наигрывать* funkcjonuje w języku rosyjskim w innym znaczeniu. Odnotowany leksem można również potraktować jako kalkę semantyczną (nowe znaczenie pod wpływem języka polskiego). Por. ‘наиграть’ и ‘наигрывать’ w: С.А. Кузнецов, *Большой толковый словарь*, Норинт, Санкт-Петербург, s. 582.

III] — nie rejestruje takiej formy; por. brus. ‘прыпраўляць’; por. ukr. ‘припривити’; [d]

спр’а́шкь⁴⁹ (ż.) (pol. ‘sprzączka’ + ros. ‘пряжка’), pol. ‘sprzączka’; por. [SGS] — rejestruje formę MA; [SRNG 40] ‘спряжка’ — запряжка вместе в одну упряжку, напр. спряжка лошадей; [Dal IV] — ‘спряжка’ — сприяганье коней; пряжки на чемодань, для спрягу, для тугойзастежки; спряжка лошадей; por. brus. ‘спражка’; por. ukr. ‘пряжка’; [b]

učycélka (ż.) (pol. ‘nauczycielka’ + ros. ‘учительница’); pol. ‘nauczycielka’; por. [SGS] (‘učyc’élkь || ‘naučyc’élkь’ AS — to jejíň Rájkь tóžь učyc’élkь тут, no to aná dómъ s’id’íta; to vot t’e, katóryji v m’in’á býl’i učyc’élk’i, to aní žyl’i f škóly, tól’kь pr’ixad’íl’i ka mn’é nъ ab’ét; máł’jъ škólъ u nás, dv’e naučyc’él’k’i; aná naučyc’él’kь tam || učýt’eln’icъ S || rektór’kь M); [Dal IV] — nie rejestruje takiej formy; por. brus. ‘настаўніца’; por. ukr. ‘учителька’; [c]

vlačága (m.) (pol. ‘włóczęga’ + ros. ‘бродяга’), pol. ‘włóczęga’; [SGS]; [POS 4]; SRNG [4] i [Dal I] — nie rejestrują takiej formy; por. brus. ‘бадзяга, валацуга’; por. ukr. ‘бродяга’; [a]

výzv’išče⁵⁰ (ń.) (pol. ‘wyzwisko’ + ros. ‘прозвище’), pol. ‘wyzwisko’; por. [SGS] (‘prózvъ’ S || ‘prazýfkъ’ M — prazyvál’i, dadút prazýfku i fs’o); [POS 5] — nie rejestruje takiej formy; [SRNG 5] — nie rejestruje takiej formy; [Dal I] — nie rejestruje takiej formy; por. brus. ‘інвективы’; por. ukr. ‘інвектива’; [c]

zъvarót gъlavý (pol. ‘zawrót’ + ros. ‘голова’), pol. ‘zawroty głowy’; por. [SGS] — S; [b]

Podczas pisania swoich prac Grek-Pabisowa nie miała dostępu do słowników gwar rosyjskich (większa część z nich po prostu nie istniała), dlatego zaliczała do hybryd słowa, które dzisiaj kwalifikujemy jako słowa z zasobu gwary macierzystej. Obecna wiedza dzięki dostępowi do słowników gwarowych pozwala wyrazy zakwalifikowane przez Grek-Pabisową do hybryd potraktować jako wyrazy pochodzące z gwary macierzystej, np. **rastłumácyt’** (dk.) pol. ‘wytłumaczyć’; por. [SGS] (I on móžet rastłumácyt’ xarašó S || razgavar’ít’ || razjasn’it’); [SRNG 34] ‘растлумáчить’ - растолковать, объяснить; [Dal IV] — nie rejestruje takiej formy; por. brus. ‘растлумачыць’; por. ukr. ‘пояснити’; [b]. Z kolei wyraz **къmb’ináškь** (ż.) pol. ‘halka’ por. [SGS] (къmb’ináškь A ‘halka’) potraktowany przez Grek-Pabisową jako hybryda funkcjonuje w tym znaczeniu w języku ogólnorosyjskim. Leksem **спр’а́шкь** może być leksemem rodzimym w innym znaczeniu (‘спряжка лошадей’) pochodzącym jeszcze z zasobu

⁴⁹ Leksem można również potraktować jako semantyczną kalkę językową (istniejącą w zasobie macierzystym leksem otrzymał nowe znaczenie pod wpływem podobnie brzmiącego leksemu polskiego) lub w czasie migracji został przejęty z arealu białoruskiego.

⁵⁰ Odnotowany leksem może również zostać potraktowany jako słowotwórcza kalka językowa (pod wpływem języka polskiego zamiana prefiksu *про-* prefiksem *вы-*).

leksykalnego pskowskiego, które zostało poszerzone pod wpływem języka polskiego lub przejętym z języka białoruskiego w trakcie migracji. Z kolei leksemy: **blándýnъčкъ** (ż.) pol. 'blondyneczka'; por. [SGS] (bl'andýnъčкъ || blándýnъčкъ S — tájъ takájъ bl'andýnačкъ i étъ tóžъ); por. [POS 02] блондина — 'белокурая, светловолосая женщина'; [SRNG 03] — nie rejestruje takiej formy; [Dal I] — nie rejestruje takiej formy; por. brus. 'бландзінка'; por. ukr. 'блондинка', ros. 'блондиночка'; [b] czy **pan'íščъnyj** (*przym.*) pol. 'podnieszczony'; por. SGS (nu, tájъ, takájъ užé pan'íščъnъjъ; [SRNG 29] i [Dal III] — nie rejestrują takiej formy; por. brus. 'знишцыць'; por. ukr. 'знищити', [b] można zinterpretować jako zaadaptowane do gwary zapożyczenia z języka polskiego, chociaż Grek-Pabisowa zaklasyfikowała je do hybryd.

Również niektóre z leksemów odnotowanych wspólnie trudno jednoznacznie zinterpretować jako hybrydy językowe, można je również potraktować jako zaadaptowane zapożyczenia, np. leksem **vyspav'adácca** (*dk.*) (pol. 'wyspowiadać się' + ros. 'исповедоваться'?) pol. 'wyspowiadać się' Nu i tadý žénščyny vyspav'adájucca sa fšex gr'exóf; Kak užé žénščyny vyspav'adávujucca, i muščyny tagdá abrátna pr'ixóžut fše; [SGS] — nie rejestruje takiej formy; por. [POS 06] 'вы спове' дать' — выслушать исповедь; por. [SRNG 06].; 'высповедать'; [Dal] — nie rejestruje takiej formy; por. brus. 'выспаведацца'; por. ukr. 'вісповідатися'; [d] czy **zgodóvac** (*ndk.*) (pol. 'zgodzić się' + ros. 'согласовать'?), pol. 'zgodzić się'; por. [SGS] ('zgódъ' MA — my n'e v zgódy s n'im; 'zgađ'icsъ M — stárajъ n'e zgódicsъ, al'i małod'inkъjъ mógit zgađicsъ, s étъj čyľav'ék móg'et kúčše zgađicsъ); por. [SZP] 'zgóda', 'zgódna', 'zgódnij', 'zgažicca' por. [NSZP] — згода, згодиться; [POS 12] — nie rejestruje takiej formy; por. [SRNG 11] 'згодить' — подождать; por. [SRNG 37] 'сгода' — 1. надобность, необходимость; пригодность; 2. счастье, удача; 3. Мир, согласие i 'сгóд'иться' — 1. Сойтись во мнениях, оказаться единомышленным; 2. Помириться, прекратить ссору; [Dal I] — nie rejestruje takiej formy; por. brus. 'згадзицца'; por. ukr. 'погодитися'; [a].

W materiałach leksykograficznych autorstwa Grzybowskiego odnotowane zostały dwie formacje hybrydalne pochodzące z ośrodka mazurskiego, a nie występujące w ośrodku suwalsko-augustowskim: **apkúplivacsa** (*ndk.*) (pol. 'obkupywać się' + ros. 'купить') pol. 'robić zakupy' — Kagdá idú apkúpl'ivacsa, to tak fšu svajú fórsu dam; [SGS M]: Kagdá idú apkúpl'ivacsa, to tak fšu svajú fórsu to janý tadý b'arút; [POS 22] nie rejestruje takiej formy; [SRNG 22] *обкуп'іться*

‘продешевить’; [Dal] — nie rejestruje takiej formy; [d] i **пара́цца** (dk.) (pol. ‘naporczać’ + ros. ‘начаться’) ‘naporczać || naporczynać’ — *Kak časŭ paračnúcca, fšo na pám’ać znáju*; [SGS] ‘паръчупáцсѣ’; [POS 20], [SRNG 20] i [Dal II] — nie rejestrują takiej formy; por. brus. ‘пачынаць’; por. ukr. ‘починати’; [d].

Przytoczone przykłady hybryd są jednym ze sposobów wzbogacania gwary w nowe leksemy, a także świadectwem jej rozwoju i kreatywności. Leksykalne formacje hybrydalne w badanej gwarze staroobrzędowców nie są zjawiskiem częstym i powszechnym, należy je raczej odnosić do innowacji indywidualnych. Mimo szybko postępującej polonizacji gwary (wzrost liczby zapożyczeń z języka polskiego praktycznie we wszystkich kręgach tematycznych) jednocześnie w takim samym tempie nie wzrasta liczba kalk językowych i hybryd. W roku 2009 wykaz zapożyczeń z języka polskiego łącznie liczył około 1580 leksemów, z czego około 1220 wyrazów to zapożyczenia nowe, 230 wyrazów stanowiły zapożyczenia odnotowane również w SGS, a pozostałe 130 leksemów to warianty zapożyczeń⁵¹. Od czasu badań prowadzonych przez autorki SGS do roku 2009 liczba zapożyczeń wzrosła o 120%. W roku 2016 liczba zapożyczeń z języka polskiego wraz z ich wariantami wzrosła do około 2200 leksemów. Formacje hybrydalne należą do osobliwości badanej gwary, stanowiąc o jej bogactwie leksykalnym jako wyniku kontaktów z polskim otoczeniem. W materiale zgromadzonym współcześnie nie zostały zarejestrowane hybrydy dwuczłonowe. Spośród wymienionych powyżej dwudziestu jeden przykładów formacji hybrydalnych sześć z nich zostało odnotowanych w SGS. Podsumowując, należy zauważyć, że przytoczone hybrydy językowe mogą być ilustracją procesu stopniowej hybrydyzacji całego systemu, zwłaszcza jeśli chodzi o przeplatanie się rosyjskiej gwarowej, rosyjskiej literackiej i polskiej leksyki. Hybrydyzacja gwary jest szczególnie widoczna w zasobie leksykalnym, gdzie jest coraz więcej zapożyczeń, frazeologizmów, konstrukcji składniowych budowanych pod wpływem polskim, a także w systemie konsonanctycznym, w którym rosyjskie miękkie spółgłoski zębowe wymawiane są jak palatalne spółgłoski polskie.

⁵¹ D. Paśko-Koneczniak, *Wpływ polszczyzny na zasób leksykalny...*, s. 99–100. Zob. Tejże, *Słownik zapożyczeń polskich...*

REFERENCES

- Dal. Dal', Vladimir, Ivanovich. *Tolkovyy slovar' zhivogo velikoruskogo yazyka*. T. I–IV. Moskva: Drofa, 2008. [Даль, Владимир, Иванович. *Толковый словарь живого великорусского языка*. Т. I–IV. Москва: Дрофа, 2008].
- GreK-Pabisowa, Iryda. *Rosyjska gwara starowierców w województwach olsztyńskim i białostockim*. Wrocław–Warszawa–Kraków: Zakład Narodowy im. Ossolińskich PAN, 1968.
- GreK-Pabisowa, Iryda. *Słownictwo rosyjskiej wyspy gwarowej staroobrzędowców mieszkających w Polsce. Rozwój i stan dzisiejszy*. Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk–Łódź: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wydawnictwo PAN, 1983.
- GreK-Pabisowa, Iryda. “Zapożyczenia w rosyjskiej gwarze staroobrzędowców w Polsce. I. Typy zapożyczeń i sposoby przyswajania wyrazów polskich.” *Studia z Filologii Polskiej i Słowińskiej*, 1983, 22: 47–64.
- GreK-Pabisowa, Iryda, Maryniakowa, Irena. *Słownik gwary starowierców mieszkających w Polsce*. Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1980.
- Grupa-Dolińska, Magdalena. “Frazeologiczne kalki, półkalki i hybrydy w mowie dwujęzycznej społeczności staroobrzędowców mieszkających w Polsce.” *LingVaria*, 2019, Rok XIV, 1(27): 249–258 <<https://doi.org/10.12797/LV.14.2019.27.16>>.
- Grzybowski, Stefan. “Z badań gwary staroobrzędowców w Polsce (archaizmy i innowacje dialektalne).” *Święte księgi judaizmu, chrześcijaństwa i islamu w słowińskim kręgu kulturowym. Prace dedykowane Profesorowi Czesławowi Łapiczowi*. T. 3: *Słowińscy chrześcijanie Wschodu i Zachodu. Język – Dialekt – Piśmiennictwo*. Krajewska, Monika, Kulwicka-Kamińska, Joanna, and Szulc, Arleta. Toruń: Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, 2016: 261–273.
- Gzhibovskiy, Stefan. “Materialy dlya sravnitel'nogo analiza leksiki russkogo govora staroobryadtsev v Pol'she (leksicheskiye sootnosheniya russkogo govora staroobryadtsev v Pol'she s russkimi govorami v Rossii i v Pribaltike, a takzhe s belorusskimi, pol'skimi otchasti ukrainskimi yazykami).” (nepublikovannyye materialy) [Гжибовский, Стефан. “Материалы для сравнительного анализа лексики русского говора старообрядцев в Польше с русскими говорами в России и в Прибалтике, а также с белорусскими, польскими отчасти украинскими языками).” (непубликованные материалы)].
- Kunin, Aleksandr, Vladimirovich. “O frazeologicheskoy interferentsii.” *Metody bilingwisticheskikh issledovaniy*. Baskakov, Nikolay, Aleksandrovich, and Mikhail'chenko, Vida, Yuozovna (eds.). Moskva: Izd. Instituta yazykoznaneya SSSR, 1976: 123–160 [Кунин, Александр, Владимирович. “О фразеологической интерференции.” *Методы билингвистических исследований*. Баскаков, Николай, Александрович, Михальченко, and Вида, Юозовна (eds.). Москва: Изд. Института языкознания АН СССР, 1976: 123–160].
- Kuznetsov, Sergey, Aleksandrovich. *Bol'shoy tolkovyy slovar'*. Sankt-Peterburg: Norint [Кузнецов, Сергей, Александрович. *Большой толковый словарь*. Санкт-Петербург: Норинт].
- Lauchyute, Yurate. “Leksicheskiye baltizmy v pskovskikh govorakh.” *Kolbotyra*, 1971, no. 22 (2): 77–91 [Лаучюте, Юрате. “Лексические балтизмы в псковских

- говорах.” *Kolbotyra*, 1971, no. 22 (2): 77–91 [https://www.researchgate.net/publication/350764734_Leksiceskie_baltizmy_v_Pskovskih_govorah].
- Obara, Jerzy. “Hybrydy i półkalki na tle innych jednostek językowych obcego i rodzimego pochodzenia.” *Formacje hybrydalne w językach słowiańskich. Rozprawy Slawistyczne*. T. 1. Warchoń, Stefan (ed.). Lublin: Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, 1986: 60–73.
- Obara, Jerzy. *Teoretyczne problemy kalkowania*. Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, 1989.
- Paśko, Dorota. “Hybrydy językowe w rosyjskiej gwarze staroobrzędowców w ośrodku augustowskim.” *Nowe języki. Studia z zakresu kreolizacji języków i kultur*. Kuligowski, Waldemar (ed.). Wrocław: Polskie Towarzystwo Ludoznawcze, 2010: 95–102.
- Paśko, Dorota, “Pol’skiy ostrovnoy govor zhiteley der. Vershina v Sibiri.” *Russko-pol’skiye yazykovyye, literaturnyye i kul’turnyye kontakty*. Gzhibovskiy Stefan, Khorev Viktor Aleksandrovich, and Volos Maryush. Moskva 2011: Kvadriga: 72–80 [Пасько, Дорота “Польский островной говор жителей дер. Вершина в Сибири.” *Русско-польские языковые, литературные и культурные контакты*. Гжибовский Стефан, Хорев Виктор Александрович, and Волос Марюш. Москва: Квадрига, 2011: 72–80].
- Paśko-Koneczniak, Dorota. *Wpływ polszczyzny na zasób leksykalny rosyjskiej gwary staroobrzędowców na Suwalszczyźnie*. Toruń: Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, 2011.
- Paśko-Koneczniak, Dorota. “Problematyka akcentuacji w rosyjskiej gwarze staroobrzędowców (region suwalsko-augustowski).” *Acta Baltico-Slavica*, 2013, vol. 37: 277–286 DOI:10.11649/abs.2013.018.
- Paśko-Koneczniak, Dorota. “Białoruskie elementy językowe w rosyjskiej gwarze staroobrzędowców mieszkających w regionie suwalsko-augustowskim.” *Acta Baltico-Slavica*, 2014, vol. 38: 207–218 DOI:10.11649/abs.2014.022.
- Paśko-Koneczniak, Dorota. *Słownik zapożyczeń polskich w rosyjskiej gwarze staroobrzędowców z regionu suwalsko-augustowskiego*. Toruń: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, 2016.
- Paśko-Koneczniak, Dorota, “Imiesłowy funkcjonujące w rosyjskiej gwarze staroobrzędowców mieszkających na Suwalszczyźnie.” *Slavistica Vilnensis*, 2017, vol. 62: 173–188 DOI:10.15388/SlavViln.2017.62.11689.
- Paśko-Koneczniak, Dorota. “Aksentuatsiya zaimstvovannykh prilagatel’nykh v russkom govore staroobryadtsev prozhivayushchikh v Pol’she.” *Trudy Instituta ruskogo yazyka im. V.V. Vinogradova*, 2021, no. 2 (28): 329–339 DOI: 10.31912/rvrl-2021.2.0 [Пасько-Конечняк, Дорота. “Акцентуация заимствованных прилагательных в русском говоре старообрядцев проживающих в Польше.” *Труды Института русского языка им. В.В. Виноградова*, 2021, no. 2 (28): 329–339 DOI: 10.31912/rvrl-2021.2.0].
- Polański, Kazimierz. “Kontaminacja”. *Encyklopedia językoznawstwa ogólnego*. Polański Kazimierz (ed.). Wrocław–Warszawa–Kraków: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1999: 313.
- Polyakov, Dmitriy, Kirilovich. “Pereselencheskiy govor v inoyazytskhnom okruzhenii kak gibridnyy tekst.” *Kategorii i mekhanizmy slavyanskoj kul’tury. Gibridnyye formy v slavyanskikh yazykakh*. Zlydneva, Naliya, Vital’ yevna, Korol’kova, Polina, Vladimirovna, and Polyakov, Dmitriy, Kirilovich. Moskva: Institut Slavyanovedeniya RAN, 2014: 132–141 [Поляков, Дмитрий, Кирилович.

LEKSYKALNE FORMACJE HYBRYDALNE...

- “Переселенческий говор в иноязычном окружении как гибридный текст.” *Категории и механизмы славянской культуры. Гибридные формы в славянских языках*. Злыднева, Налия, Витальевна, Королькова, Полина, Владимировна, and Поляков, Дмитрий, Кирилович. Москва: Институт Славяноведения РАН, 2014: 132–141].
- Potašenko, Grigorij. “Staroobrzędowcy.” *Kultura Wielkiego Księstwa Litewskiego. Analizy i obrazy*. Akišauskas, Vytautas, Jovaiša, Liudas, Paknys, Mindaugas, Petrauskas, Rimvydas, and Raila, Eligijus. Kraków: Universitas, 2006: 673–696.
- POS. *Pskovskiy oblastnoy slovar’*. Вып. 1–8. Leningrad: Izdatel’stvo Leningradskogo Universiteta, 1967–1990. Вып. 9–27, Sankt-Peterburg: Izdatel’stvo S-Peterburgskogo Universiteta, 1994–2017 [*Псковский областной словарь*. Вып. 1–8. Ленинград: Издательство Ленинградского Университета, 1967–1990. Вып. 9–27, Санкт-Петербург: Издательство С-Петербургского Университета, 1994–2017].
- SRNG. *Slovar’ russkikh narodnykh govorov*. Вып. 1–2. Moskva–Leningrad: Izdatel’stvo Nauka 1965–1966. Вып. 3–26. Leningrad: Izdatel’stvo Nauka, 1968–1991. Вып. 27–43. Sankt-Peterburg: Izdatel’stvo Nauka, 1992–2010 [*Словарь русских народных говоров*. Вып. 1–2. Москва–Ленинград: Издательство Наука 1965–1966. Вып. 3–26. Ленинград: Издательство Наука, 1968–1991. Вып. 27–43. Санкт-Петербург: Издательство Наука, 1992–2010].
- Smulkowa, Elżbieta. “Integracja języków na pograniczu białorusko-polsko-litewskim i jej konsekwencje dla teorii zapożyczeń.” *Biuletyn Polskiego Towarzystwa Językoznawczego*, LXVI, 2010: 98–109.
- Stroganova, Tat’yana, Yur’yevna. “Zapadnyye srednerusskiye govory”. *Obrazovaniye severnorusskogo narechiya i srednerusskikh govorov*. Orlova, Varvara, Georgiyevna (ed.). Moskva: Izdatel’stvo Nauka, 1970: 392–452 [Строганова, Татьяна, Юрьевна. “Западные среднерусские говоры.” *Образование севернорусского наречия и среднерусских говоров*. Орлова, Варвара, Георгиевна (ed.). Москва: Издательство Наука, 1970: 392–452].
- Vaynraykh, Uriyel’. *Yazykovyye kontakty. Sostoyaniye i problemy issledovaniya*. Blagoveshchensk: Blagoveshchenskiy Gumanitarnyy Kolledzh im. I. A. Boduena de Kurten-e, 2000 [Вайнрайх, Уриель. *Языковые контакты. Состояние и проблемы исследования*. Благовещенск: Благовещенский Гуманитарный Колледж им. И. А. Бодуэна де Куртенэ, 2000].
- Witkowski, Wiesław. *Nowy słownik zapożyczeń polskich w języku rosyjskim*. Kraków: Universitas, 2006.